

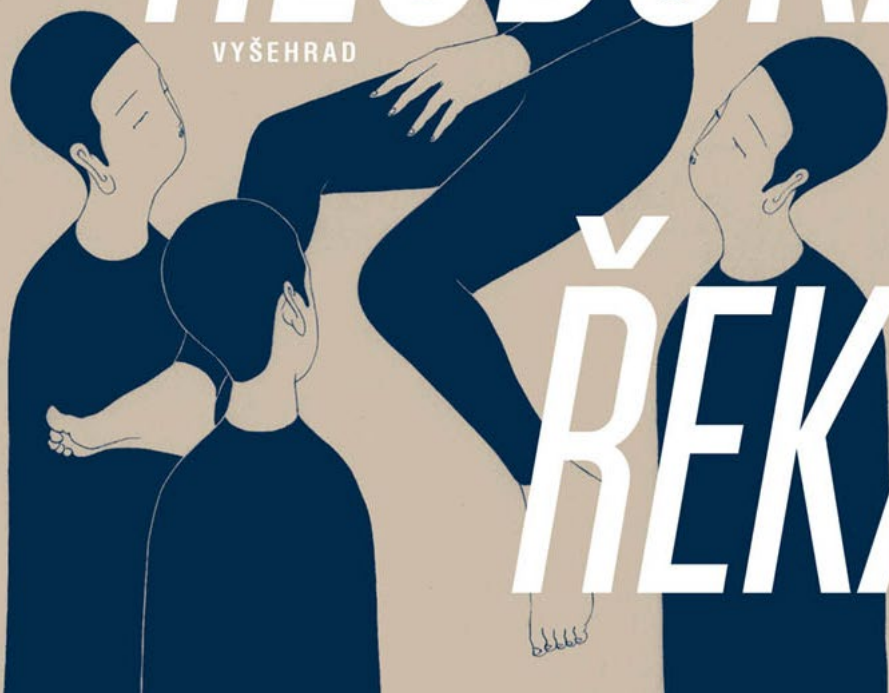
SVĚTOVÁ
PRÓZA

Šúsaku
Endó

HLUBOKÁ

VYŠEHRAĐ

ŘEKA

Hluboká řeka

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Šúsaku Endó
Hluboká řeka – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Šúsaku Endó

***HLUBOKÁ
ŘEKA***

Šúsaku Endó

HLUBOKÁ V ŘEKA

VYŠEHRAĐ

Supported by The Japan Foundation

Kniha vychází s laskavým přispěním
nadace

Zvláštní poděkování patří Daehyun Kimovi
za laskavé poskytnutí ilustrace

*Deep river, Lord,
I want to cross over into campground.
(Černošský spirituál)*

Hluboká řeka, ó Pane,
chci překročit ji do místa shromáždění.

Kapitola první

ISOBEHO PŘÍPAD

Jaki-imóóó, jaki-imóóó! Horké pečené batáty!

Pokaždé když si Isobe připomněl okamžik, kdy mu lékař sdělil, že rakovina jeho ženy je již nevyléčitelná, si v duchu vybavil i hlas prodavače pečených batátů, který se k němu tehdy nesl zpoza oken ošetřovny a který mu připadal jako výsměch jeho duševnímu zmatku. Táhlý, lhostejně znějící mužský hlas.

Jaki-imóóó, jaki-imóóó, horké pečené batáty!

„Tady to..., to je rakovina. Rozšířila se už i sem.“

Lékařův prst se pomalu, úplně jakoby do rytmu prodavačova hlasu plazil po rentgenu.

„Soudíme, že operace už by byla obtížná,“ vysvětloval mu bezvýrazným hlasem. „Nasadíme chemoterapii a zkusíme ozařování.“

Isobe se se zatajeným dechem zeptal: „A..., kolik jí ještě zbývá života?“

„Asi tak tři měsíce,“ odvrátil lékař zrak. „V nejlepším případě čtyři.“

„Bude trpět?“

„Fyzickou bolest dokážeme do značné míry tlumit morfinem.“

Na chvíli se oba odmlčeli. Pak se Isobe zeptal:

„Bylo by přípustné použít Marujamovu vakcínu? Anebo třeba i čínská homeopatika?“

„Samozřejmě že ano. Můžete zkusit jakékoli prostředky lidového léčitelství, které budete považovat za vhodné.“

I to, jak lékař ihned ochotně souhlasil, bylo znamením, že nic jiného už opravdu není v jeho silách.

Znovu mezi nimi zavládlo mlčení.

Když to Isobe už déle nemohl vydržet a vstal, lékař se znovu celým tělem obrátil k rentgenu. Nepříjemné zaskřípění jeho otáčecí židle znělo Isobeho uším jako předzvěst manželčiny smrti.

(Určitě se mi to jen zdá...)

Ani po cestě k výtahu se mu stále ještě nevrátil pocit skutečnosti. Něco takového, jako že by jeho žena mohla zemřít, mu vůbec nikdy nepřišlo na mysl. Bylo mu, jako kdyby se uprostřed filmu, na který se dívá, začal zničehonic na plátně promítat nějaký docela jiný kotouč filmového pásu.

Jako ve snách pohlédl vzhůru k zimnímu podvečernímu nebi olovené barvy. Venku se znovu rozléhal hlas prodavače pečených batátů. Horké pečené batáty! Ve svém mozku hledal co nejvhodnější způsob, jak by měl manželce zalhat. Žena zjitřenou senzitivitou nemocného člověka určitě ihned prohlédne, co se v jeho duši děje. Sedl si na židli vedle výtahu. Kolem prošly dvě ošetřovatelky, které si bezstarostně povídaly. Ačkoli pracovaly v nemocnici, doslova překypovaly zdravím a mládím, jež nemá s chorobami a žalem nic společného.

Zhluboka se nadechl a vzal rázně za kliku. Jeho manželka, s rukou položenou na prsou, spala.

Posadil se na jedinou stoličku v pokoji a znovu přemítal o lži, kterou si jeho mozek mezitím zrežíroval. Žena malátně otevřela oči, ale když spatřila manžela, slabě se pousmála.

„Zašel jsi k panu doktorovi?“

„Nu ano, zašel.“

„A co pan doktor..., co ti říkal?“

„Nějaké tři čtyři měsíce musíš zůstat v nemocnici. Ale po čtyřech měsících by se to prý mělo hodně zlepšit. Takže to chce ještě trochu trpělivosti.“

Cítil, jak i jemu samotnému ta lež zní natolik neobratně, že se mu z toho začíná potit čelo.

„Aha...“, upřela žena zrak na jeho vlhké čelo. Pro Isobeho to bylo něco jako varování před zbystřenou intuicí nemocného člověka.

„Takže ti budu další čtyři měsíce působit potíže.“

„Nemluv hlouposti. Jaké ty bys mi mohla působit potíže.“

Usmála se, ještě nikdy od svého manžela neslyšela něco tak milého a vlídného. Byl to úsměv, jaký měla jen jeho žena. Hned brzy po svatbě, když se Isobe, celý zmožený složitostí mezilidských vztahů ve firmě, vrátil z práce domů a rozevřel vchodové dveře, ona jej tam vždy vítala s tímto všeobjímajícím úsměvem na tváři.

„Až tě pustí z nemocnice, nejdřív si nějaký čas v klidu odpočineš a potom, až se úplně zotavíš, si vyjedeme do lázní s horkými prameny,“ přidal Isobe ještě jednu lež, aby zapudil výčitky svědomí, že se až dosud ke své ženě choval přezíravě a nerudně.

„To není zapotřebí, utrácet kvůli mně tolik peněz.“

To není zapotřebí... V těch slovech se mísil stejný podivný stesk a osamělost jako v hlase prodavače pečených batátů, který se sem nesl odněkud z dálky zvenčí. Že by se snad žena už všeho dovtípila?

Pojednou Keiko, obrácená k oknu nemocničního pokoje, tiše, jako by v samomluvě pronesla:

„Už nějakou dobu se dívám na tamten strom.“

Její oči, kterými jako by v dálce něco objímala, se upíraly k obrovskému jinanu, košatícímu se doširoka spoustou větví.

„Jak dlouho už asi ten strom žije?“

„To bude tak dvě stě let, ne? Ve zdejšího okolí je to určitě vůbec nejstarší strom.“

„Ten strom mi to řekl. Že život nikdy nekončí.“

Už v době, kdy byla manželka ještě zdravá a den co den zalévala květiny na verandě, měla ve zvyku si jako malá holčička povídat s každým jednotlivým květináčem. „Potěš mě krásnými kvítky.“

„Děkuji ti za krásné květy.“ Takovým hovorům se naučila od své matky, která byla také velkou milovnicí květin, a od svého zvyku neupustila ani poté, co se vdala. Jenže navázání konverzace se starým jinanem vyplynulo patrně spíš z toho, že intuitivně vycítila blížící se soumrak vlastního života.

„Tak ty si teď povídáš se stromem?“ zasmál se schválně ironicky, aby zakryl vlastní neklid. „Ale vlastně, proč ne? Teď když víme, jak to s tvou nemocí vypadá, si můžeš s jinanem povídat každý den.“

„To je pravda,“ odpověděla žena váhavým tónem. A pak, jako by si uvědomila zdráhavost svého hlasu, si prsty přejela po vyhublých lících.

Rozezněl se zvonek. To bylo nemocniční znamení oznamující konec návštěvních hodin. S papírovým pytle plným špinavého prádla v ruce vstal z kulaté stoličky.

„Tak už bych asi měl jít,“ schválně jakoby potlačil zívnutí, natáhl paži a uchopil manželku za ruku. Až do doby její hospitalizace nikdy v životě něco takového neudělal. Jako mnoho japonských manželů i on se styděl dát manželce najevo své city natolik konkrétně. Její zápěstí bylo viditelně hubenější než dříve a prozrazovalo, že smrt se již pokradmu šíří nemocným tělem. Manželka se na svého muže opět usmála tím svým úsměvem.

„Doufám, že se pořádně stravuješ. A prádlo zanes k mé matce.“

„Ano, jako vždy provedu.“

Vyšel na chodbu a měl pocit, že má hrud' plnou olova.

~ Televize se ztlumeným zvukem v rohu pokoje vysílala bezduchou soutěžní show. Byl to pořad, ve kterém čtyři mladé manželské páry jeden po druhém házely velikou hrací kostkou a ten z nich, který dosáhl v součtu deseti bodů, vyhrál cestu na Havaj na tři dny a dvě noci.

Seděl vedle spící manželky a bez zájmu se díval na obrazovku. Jeden manželský pár, který dosáhl v součtu deseti bodů, se

rozradostněně držel za ruce. Na jejich hlavy se z výšky snášely drobné papírové konfety.

Isobe zaslechl hlas, jako kdyby se mu odkudsi z místnosti někdo opovrživě vysmíval. Připadalo mu, že ten někdo, aby ho ještě víc zkrušil, mu v televizi schválně ukazuje postavy cizího šťastného manželského páru.

Isobe se již po dlouhá léta ve své práci i v mezilidských vztazích často cítil zmatený a bezradný, jenže situace, v níž se ocitl nyní, měla docela jiné dimenze, než k jakým patřily frustrace v jeho dosavadním životě. Žena, která tu přímo před jeho očima spí, bude za tři nebo čtyři měsíce zcela nepochybně mrtvá. To byla pro muže jako Isobe skutečnost, na kterou v životě ještě nikdy vůbec ani nepomyslel. Bylo mu těžko na duši. Nevyznával žádné náboženství, ale existují-li bohové a buddhové, měl chuť na ně zakřičet: „Proč na nás sesíláte takové neštěstí? Moje manželka je hodná obyčejná žena, prosím, zachraňte ji! Prosím vás o to!“

Ve staniční místnosti nočních ošetřovatelek vrchní sestra Tanaková, s níž se znal od vidění, zapisovala cosi do kartotéky, ale pozvedla hlavu a očima plnými soucitu jej pozdravila.

Když se vrátil domů do Ogikuba, manželčina matka, která bydlela nedaleko, tam právě pro něj do ledničky ukládala večeri. Referoval jí o stavu své nemocné ženy, ale lékařova slova zamlžil do neurčita. Při pomýšlení, jaký by to byl pro tchyni šok, kdyby jí řekl pravdu, nesebral k tomu odvalu.

„Tak já už půjdu, tatínek se dnes vrátí brzy domů.“

„Děkuji vám za všechno.“

„Co odešla do nemocnice, začal tenhle dům být tak nějak příliš prázdný.“

„To proto, že ona má takovou šťastnou a veselou povahu.“

A poté se stejně jako předtím začal v duchu dovolávat milosti bohů a buddhů: „Je to obyčejná, ale dobrá žena. Alespoň ji, prosím vás, zachraňte!“

Když tchyně odešla, přesně podle jejích slov na něho těžce dolehla prázdnota domu, kterou si až dosud neuvědomoval.

Byla způsobena tím, že v něm nebyla jeho manželka. Ještě před měsícem považoval Isobe manželčinu stálou přítomnost v domě za něco naprosto samozřejmého. Nejenže si její přítomnost nijak zvlášť neuvědomoval, ale pokud nic nepotřeboval, tak na svou ženu dokonce vůbec ani nepromluvil. Protože nemohli mít děti, zkusili adoptovat holčičku. Ale nepřilnula k nim, nezvykla si, a tak se to nakonec příliš nevydařilo. Jedním z důvodů určitě bylo i to, že málomluvný Isobe nedokázal s manželkou a adoptivní dcerkou prohodit ani pár vlídných slov a dělalo mu potíží dát najevo jakékoli vlastní city. I u stolu při jídle vedla hovor pouze manželka, zatímco on se nezmohl na jinou odpověď než na pouhé „Hm“ či „No, tak dobře“. Manželka často nad ním bezradně vzdychala a za chování k adoptivní dceři jej kárala: „To si nemůžeš s tím dítětem aspoň trochu popovídat?“

I s manželkou začal hovořit teprve až od té doby, co musela jít do nemocnice.

Lékařova prognóza byla bohužel až příliš přesná. Neuplynul ani měsíc a manželce stoupla horečka a začala si stěžovat na vnitřní bolesti. Přes to přese všechno, aby manžela nezneklidnila, se stále statečně a ze všech sil pokoušela o úsměv. Jenže poté, co přistoupili k léčbě ozařováním, jí vypadaly všechny vlasy a při každém, i sebemenším pohybu jí tělem jako blesk projela tak mučivá bolest, že až slabě zasténala. A po podání cytostatik zvrátila vše, co snědla.

Když už se na to nemohl Isobe déle dívat, poprosil lékaře:

„Nemohl byste nasadit morfin?“

„Nu ano, ale pokud se při načasování dávek nepostupuje správným způsobem, uspíší to její smrt,“ řekl na to lékař v rozporu s tím, co říkal předtím. V japonských nemocnicích převládá medicínský směr, který klade důraz na maximálně možné prodloužení lidského života, a tak se lékaři snaží pacienta udržovat při životě co nejdéle, byť by šlo o jeden jediný den. Isobe si uvědomoval, že při takovéto léčbě jeho žena stejně nakonec nebude zachráněna, ale v hloubi svého srdce přesto toužil, aby žila aspoň o hodinu,

třeba i o jedinou minutu déle. Nicméně při pomýšlení, jak trpí, jak se přemáhá a zatíná zuby, aby jí z úst neuniklo jediné zasténání, protože je považuje za bezohledné vůči svému manželovi, měl chuť lékaři důrazně říci: „Tak už dost! To už je moc!“

Ale jednoho dne, když se na cestě z práce jako vždy zastavil v nemocnici a otevřel dveře jejího pokoje, manželka se k jeho překvapení na něho otočila s rozesmátým obličejem a radostně mu hlásila:

„Dnes je mi až neuvěřitelně lépe! Píchli mi nějaký speciální lék! Je to úplný zázrak! Co je to asi za lék?“

„Možná nějaké nové antibiotikum.“ (Tak už jí začali dávat morfin.)

„Jestli tenhle lék zabere, mohla bych možná jít z nemocnice dřív domů! A vůbec, soukromý pokoj je příliš velký luxus.“

„Nedělej si starosti. Platit jeden dva měsíce soukromý pokoj, to přece uneseme.“

Jenže ve skutečnosti Isobe již sáhl na peníze, které jeho žena strádala na cestu do Španělska a Portugalska, kam si chtěli vyrazit poté, co on odejde do penze. Keiko říkala, že to bude místo svaatební cesty, na kterou se kdysi vypravit nemohli. Na rozprostřené mapě si jako nějakými znaménky pro štěstí červeně zakroužkovala města Lisabon a Coimbra, která v životě neviděla. A Isobeho, který asi dva roky pracoval v americké filiálce své firmy, dokonce požádala, aby s ní procvičoval základy anglické konverzace.

I dnes vycházím
z nemocnice aniž bych
vyjevil pravdu

Při probuzení
s hrůzou myslím na život
bez svojí ženy

To jsou kostrbaté verše, které si tou dobou Isobe zapsal do svého diáře, zatímco na lavičce na nástupišti čekal na elektrický vlak. Nesázel na koně při dostizích, ani nehrál *madžong*, jeho jediným malým potěšením bylo popíjení sake, skládání neobratných *haiku* a hra *go*. Manželce však své verše nikdy neukázal. Patřil k mužům, kteří se stydí dát své city otevřeně najevo, ať již slovy či výrazem tváře. Byl mužem, který toužil po vztahu, v němž by nemusel nic říkat, a manželka už by si vše sama domyslela.

Tenouká paže,
na níž se již rýsují
žilky a žilky

Jednu sobotu, když dorazil do nemocnice o něco dříve než obvykle, zastihl v pokoji své manželky jakousi ženu s velkýma očima, širokým čelem a třírohým čepečkem na hlavě.

„To je dobrovolnice,“ představila mu ji radostně Keiko, která díky morfinu netrpěla žádnými bolestmi.

„Dobrovolná pracovnice? To je poprvé, co se v nemocnici s někým takovým setkávám.“

„Vážně?“ prohlížela si žena pátravě Isobeho. „Přišla jsem se postarat o vaši paní na pokyn vrchní sestry Tanakové. Jmenuji se Naruseová.“

„Jste vdaná a máte rodinu?“

„Ne, už v mládí jsem se rozvedla. Přes týden ve všední dny jsem normálně zaměstnaná, jen o víkendech působím jako členka skupiny dobrovolníků při této nemocnici.“

Isobe sice jakoby chápavě přikývl, ale v duchu se ho zmocnil neklid. Dostal strach, aby se ta amatérka před jeho ženou nepodřekla a aby jí z úst neuklouzl pravý název choroby.

„Je dokonale zvyklá starat se o pacienty. Zrovna teď mi při večeri pomáhala s jídlem.“

„Děkuji vám a vkládám ve vás svou důvěru,“ uklonil se Isobe hlavou a dal důraz na slovo důvěra.

„Tak já už se omluvím, když přišel váš pan manžel,“ uklonila se zdvořile Micuko Naruseová, vzala podnos s nádobím, na němž zbyla ještě dobrá polovina jídla, a vyšla z pokoje. Z toho, jak se vyjadřovala a jak potichu za sebou zavřela dveře, vycítil i Isobe, že je to dobrovolnice, které zřejmě může důvěřovat.

„Sympatická, že?“ pravila manželka tónem, jako kdyby to byla její zásluha, že takovou ženu objevila. „Vystudovala stejnou univerzitu jako ty.“

„Proč někdo takový dělá dobrovolnici?“

„Právě proto, že je taková. Zná spoustu věcí!“ Pak ale Keiko projevila typicky ženskou zvědavost: „Pročpak se asi rozvedla?“

„To nevím. Nepleť se zbytečně do záležitostí cizích lidí,“ řekl Isobe naoko rozzlobeně, ale v hloubi duše hlavně dostal strach, že ta lehkost, s níž se obě ženy sblížily, by mohla přispět k tomu, že dobrovolnice jeho manželce prozradí pravé jméno choroby.

„Stala se mi podivná věc,“ pravila Keiko manželovi a jako by se při tom zahleděla na něco v dálce. „Poté, co mi dali infuzi, jsem usnula. A ve snu se mi zjevil náš obývací pokoj a viděla jsem tam zezadu tvou postavu. Ty sis v kuchyni uvařil vodu na čaj a potom, aniž bys vypnul plyn, ses začal chystat ke spánku. A já jsem na tebe ze všech sil zoufale křičela, že když se v konvici vyvaří voda, vypukne požár... Jenže ty ses jako obyčejně tvářil nevšímavě. Křičela jsem pořád a pořád. Ale ty jsi pak v ložnici zhasnul světlo...“

Isobe upřeně pozoroval otvírající se a zavírající se rty hovořící manželky. Obsah snu byl totiž skutečností.

Minulého večera po zhasnutí světla v ložnici začal už téměř usínat, když tu náhle pocítil, jak mu blíže nevysvětlitelným rozčilením divoce buší srdce, a otevřel oči. V tom okamžiku si uvědomil, že ještě nevypnul plyn v kuchyni, a jako na povel se vymrštil z lůžka. Když doběhl do kuchyně, byla konvice rozpálená do ruda jako třešeň.

„To se ti opravdu zdálo?“

„Opravdu. Proč?“

Když se jí upřímně přiznal, co se mu přihodilo, Keiko jej s napjatou tváří vyslechla, ale pak, jako by se probouzela ze snu, zašeptala:

„Tak přece jen jsem ještě trochu užitečná. O snech říká, že se můžou vyplnit, a ono to tak opravdu je.“

Isobeho se zmocnil neklid. Říkal si, zda to, že jeho manželka má takové podivné sny a představuje si, že si povídá se stromy, není příznakem již blížící se smrti. Když byl malý, babička mu říkala, že člověk před smrtí vidí věci, které jsou pro zdravé lidi neviditelné.

Manželčiny bolesti byly sice tlumeny morfinem, ale její postupné tělesné slábnutí a chátrání bylo již natolik nápadné, že je pozoroval i Isobe, který za ní chodil do nemocnice den co den. Tou dobou byla jeho žena díky morfinu duševně stále ještě v pořádku. „Jak mi dnes říká slečna Naruseová, i vědci prý připouštějí, že sny mají všelijaký hluboký význam a důležitost. Jak že to nazývala? Aha, prý se tomu říká snová terapie. Povídala, že prostřednictvím svých snů můžu rozpoznat, co se skrývá v mém podvědomí. Ale víc mi o tom neřekla.“

Když mu tohle Keiko vyprávěla, Isobe z jakéhosi nejasného důvodu nabyl pocitu, že ta žena s velkýma očima jménem Naruseová jej prostě zneklidňuje. Jako kdyby v ní bylo něco, co upřeně pozoruje děje odehrávající se v duši jeho manželky.

Vitalita, kterou nemocné dodával morfin, bohužel najednou zmizela stejně rychle jako prudký záblesk zapadajícího slunce na večerní obloze za letních dnů. Nadále měla pacientka již trvale nasazenou kyslíkovou masku, těžce pod ní dýchala a po celý den spala. Když jedné soboty v podvečer otevřel dveře manželčiny pokoje, měla do paže vpíchnutou jehlu s infuzním roztokem a bolestně zavřené oči. Dobrovolnice jí zrovna masírovala nohy. Jakmile Keiko zaslechla manžela, malátně pootevřela oči, ale na svůj obvyklý úsměv se již nezmohla.

„Je mi... jako bych se... propadala na dno země,“ zašeptala tichounce a hned zase upadla do spánku. Dobrovolnice však bez

jediné změny ve výrazu tváře dál upřeně pozorovala nemocnou. Isobemu se zdálo, jako by ten její chladný pohled říkal: „Už je konec všem nadějím.“ Zmocnil se jej nevýslovný žal.

„Jak se jí daří dnes?“

„Nu, trochu si se mnou i povídala.“

„Víte, ona neví, o co se jedná,“ zašeptal Isobe k dobrovolnici co nejtišeji. „A já o tom také mlčím. Doufám ve vaši spolupráci.“

„Chápu...,“ pravila Micuko Naruseová klidným hlasem, „jenže vaše paní se to už asi dovtípila. Pacienti v konečné fázi nemoci vědí o své smrti mnohem víc, než si jejich okolí dokáže představit.“

„Ale ona se mi o tom ani jednou nezmínila,“ protestoval Isobe, když se přesvědčil, že manželka tvrdě spí. Micuko mu však i nadále klidným hlasem oponovala:

„To bude asi ... z ohleduplnosti k vám.“

„Jak mi můžete říci něco tak krutého?“

„Je mi líto, ale jako dobrovolnice jsem do dnešního dne viděla už mnoho podobných případů.“

„Co vám dnes moje žena říkala?“

„Dělá si starosti, co si vy počnete, až ona tady nebude.“

„Vážně?“

„Hovořila o podivných věcech. O tom, jak její vědomí unikne ven z těla a ze stropu se pak dívá dolů na její tělesnou schránku ležící na lůžku.“

„Nemohlo by to být vedlejším účinkem léků?“

„To je možné. Mezi pacienty v konečném stadiu rakoviny jsou však lidé se stejnými prožitky. Nikdo z lékařů a ošetřovatelek jim to ale samozřejmě nevěří.“

Isobemu tyto jevy připadaly jako předzvěst manželčiny smrti. I dnes se ponurou šedí venku za nemocničním oknem rozléhal táhlý, lhostejný hlas prodavače pečených batátů. Prodavač batátů určitě neměl nejmenší potuchy, jak jeho hlas působí na lidi, kteří jej poslouchají. Když už má Keiko vidění, tak by jí přál, aby aspoň viděla nějaké pěkné výjevy, a ne svou tělesnou schránku

ležící v posteli. Něco jako třeba scénu z Lisabonu, kde v každickém okně jsou řady truhlíků plné rozkvetlých květin... Mořské pobřeží v Nazaretu, kde na bělostné pláži ženy zahalené do černých oděvů spravují rybářské sítě...

Ony představy, že její vědomí opouští tělesnou schránku, byly opravdu předzvěstí konce a smrti.

Lékař si jej zavolal do sesterny: „Myslím, že zbývají ještě tak čtyři, možná pět dní. Jestli máte příbuzné, které byste chtěl seznat k lůžku nemocné, tak...“

„Čtyři nebo pět dní?“

Lékař za skly brýlí sklopil zrak. V kapse jeho pomačkaného lékařského pláště byly nastrkány propisky, teploměr a spousta dalších podobných potřeb. Nechtěl se v takové chvíli dívat na výraz v tváři člověka, jenž byl blízkým příbuzným pacientky.

„Tak brzy...“, pronesl Isobe nesmyslná slova, v nichž se stále ještě skrývala jakási slabá naděje, třebaže ani na jediný den nezapomněl na lékařovu původní předpověď, že manželka bude žít ještě tři nebo čtyři měsíce.

„Bude až do samého konce při vědomí?“

„To vám přesně říct nedokážu, ale poslední dva tři dny bude patrně již v kómatu.“

„Ale nevydechne naposled v bolestech, že ne?“

„Učiníme vše, co je v našich silách, aby netrpěla.“

Onen den se již nezadržitelně blížil. Isobe v té době ve svém nitru necítil ani tak bezútěšný zármutek jako spíš pocit bezmezné prázdnoty, jaký asi má člověk, jenž se ocitne na povrchu Měsíce. Mezitím co se snažil ovládnout své emoce, vzal zlehka za kliku u dveří nemocničního pokoje. Vrchní sestra Tanaková s pomocí ještě jedné mladé ošetřovatelky tam právě vztyčovala kyslíkový stan.

„Podívejte, přišel váš pan manžel!“ obrátila se zkušená zdravotnice Tanaková s povzbudivými slovy k jeho manželce.

Keiko jej gestem ruky přivolala ke svému lůžku a ukázala na noční stolek:

„Potom... si přečti mé zápisky, co jsou tady uvnitř.“

„Rozumím.“

Jakmile obě ošetrovatelky ohleduplně opustily místnost, Keiko pravila:

„Děkuji za všechno, za ta dlouhá léta...“

„Nemluv hlouposti!“ odvrátil Isobe tvář. „Ty blázínku! Takhle mluvit, jako bys byla na pokraji smrti!“

„Promiň mi to, ale já vím všechno. Zítra už možná nebudu schopná ti to říct.“

Teď už nebyl namísto nějaký stud či rozpaky. Žena, vedle níž prožil třicet pět let, možná již zítra opustí tento svět.

Posadil se na stoličku vedle postele a mlčky se zahleděl na manželčinu tvář. Byla krajně vyčerpaná, podobně jako ta jeho, ale mnohem víc. Manželka zemdleně pootevřela oči a podívala se na svého muže. Jenže i jen se dívat ji zřejmě zmáhalo, a tak oči zase zavřela.

Vešla vrchní sestra Tanaková a k manželčiným ústům přiložila novou kyslíkovou masku: „Jestli je vám to nepříjemné, můžete si ji sundat, ale s ní vám bude lépe.“

Manželka neodpověděla. Se zavřenýma očima i nadále těžce dýchala.

Toho večera upadla do kómatu. Čas od času jako v deliriu cosi říkala. Isobe nemohl dělat nic jiného, než sedět vedle ní a držet ji za ruku. Lékaři a ošetrovatelky se u ní neustále střídali, měřili jí teplotu, krevní tlak, sledovali její tep. Isobe šel dát zprávu jejímu otci a matce i mladšímu bratrovi, kteří bydleli v Tokiu.

„Pane...! Vaše paní vás volá!“ přiběhla k němu chodbou mladá ošetrovatelka zrovna ve chvíli, kdy zavěsil sluchátko veřejného telefonního automatu a chystal se vrátit do pokoje k manželce. „Jděte k ní prosím bezodkladně, hned teď!“

Když vešel do pokoje, vrchní sestra Tanaková pootevřela kyslíkový stan a napjatým tónem mu řekla:

„Něco se snaží říct. Přiložte jí ucho až k ústům.“

„To jsem já! To jsem já, rozumíš mi?“ naklonil Isobe své ucho k manželčiným rtům. Ztěžka popadala dech a její hlas něco přerývaně říkal:

„Já..., já se určitě převtělím a znovu narodím... Někde... tady... na tomhle světě... Slib, že mě budeš hledat..., že mě najdeš... Slib mi to! Slib!“

Slib mi to! Slib! Tato slova zazněla daleko silněji než ostatní, jako by manželka zvýšeným hlasem chtěla zdůraznit své poslední zoufalé přání.

~ Uplynulo několik dní, které prožil jako ve snu. To, že manželka už nežije, bylo pro něho stále ještě něco zcela mimo realitu. Znovu a znovu si opakoval, že si jenom s přítelkyní vyjela na výlet a zase se brzy vrátí. O tři dny později parkovaly před krematoriem poblíž Kóšúské dálnice husté řady automobilů černé barvy a krematorium do svého nitra jako na běžícím pásu postupně pohlcovalo jednotlivé skupiny pozůstalých. I mezitím, co čekali v čekárně, až na ně přijde řada, myslel Isobe stále ještě pořád na totéž. Oknem čekárny byl vidět kouř stoupající z vysokého komína krematoria, ale ten mu nepřipomínal nic jiného než zataženou oblohu, na niž se tak často díval z nemocničního pokoje. Vyjela si na výlet, říkal si Isobe pro sebe směrem k tomu kouři. Až se vrátí, náš život se zase ve všem všudy vrátí k normálu. Ale i při těchto myšlenkách jeho ústa dokázala formulovat děkovná slova určená účastníkům pohřbu.

Dostavil se pracovník krematoria se sdělením, že kremace právě započne. A pak přímo před Isobeho zrakem muž středního věku, oděný do stejnokroje s čapkou, zmáčkl u pece vypínač. Ozval se hluk připomínající burácení vlaku na trati šinkansen při přejíždění železničního mostu. Otupělý Isobe ani v tomto okamžiku stále plně nechápal, co se děje. Co to dělá? Muž ve stejnokroji mu poté s nehybnou tváří pravil: „Těmito hůlkami vyberte prosím kosti do urny.“ A vytáhl z pece velikou černou schránku s ostatky. Isobe za nic na světě nedokázal uvěřit, že ty podivně

vybělené úlomky kostí, které v ní byly nepravidelně rozházeny, patří jeho manželce. Co to vlastně je? Co to vlastně dělám? říkal si, když tam tak stál vedle plačící tchyně a několika žen z příbuzenstva. To přece není ona.

Urna byla zabalena do bílé látky, Isobe ji vzal do náruče a pak se s ní, s příbuzenstvem a s buddhistickým knězem vrátil domů. V domě stál pořád stejný nábytek, který používal ještě s manželkou, a i všechny domácí potřeby, s nimiž Keiko nejčastěji pracovala, byly na stejných místech, jako když ještě žila. Ženy z příbuzenstva začaly hostům roznášet pohoštění, na talířích a miskách jídlo, ve sklenicích pivo.

„Takže po obřadu k uctění prvních sedmi dnů se bude ještě konat obřad čtyřicátého devátého dne,“ pravil se rty obalenými zbytky pивní pěny jeden z příbuzných. Byl to muž, jenž se ujal všech záležitostí týkajících se organizace pohřbu, a proto asi v hlavě neměl nic jiného než další zbývající povinnosti.

„Na který den příštího měsíce čtyřicátý devátý den připadá?“

„Je to středa.“

„Já vím, že vy všichni jste velice zaneprázdnění, a tak si nemusíte dělat starosti, já v tichosti zařídím všechno sám.“

„Pane představený,“ obrátil se jiný příbuzný na kněze, který byl představeným buddhistického chrámu, „proč se vlastně v buddhismu konají setkání pozůstalých ve čtyřicátý devátý den?“

Kněz s oholenou hlavou, který se na svých kolenou prsty probíral kuličkami růžence, mu ochotně a důležitě odpověděl: „To vám rád vysvětlím. Podle buddhistického učení, když člověk zemře, jeho duše přechází do takzvaného limba, do mezistavu, v němž se lehce vznáší a bloudí po tomto světě lidí a čeká na své znovuzrození. A každý sedmý den se pokouší vnořit do spojeného těla muže a ženy, v němž se zrodí nový život, aby se tak mohla narodit v podobě nové bytosti. To je důvod, proč se koná obřad prvního sedmého dne po smrti.“

„Ahá,“ upřeli muži, kteří něco takového slyšeli poprvé v životě, svou pozornost na buddhistického kněze.

„A to každý sedmý den?“

„Ano, ale i duše těch lidí, jejichž reinkarnace trvá obzvláště dlouho, během čtyřiceti devíti dnů již zcela určitě dosáhnou nového života a opět se zrodí jako něčí dítě...“

„Óó...“ vydechli všichni přítomní hlasitě, ale nedalo se rozpoznat, zda jde o údiv či úlevu. Nikdo z nich však tomu, co říkal kněz, ve skutečnosti nevěřil.

„Tak je to tedy, tak proto se při pohřbech v buddhistických chrámech pořád mluví o obřadu čtyřicátého devátého dne?“ zeptal se kdosi z přítomných, jenže všichni si stejně v duchu říkali, že pro buddhistické chrámy je to jen jeden ze způsobů, jak vydělávat peníze. Isobe jako by v tu chvíli zaslechl manželčin hlas a její horečnatá slova: „Já se určitě znovu narodím...převtělím... Někde tady na tomhle světě... Hledej mě...Najdi mě!“

Tu k Isobemu, zcela ponořenému do vzpomínek na onen hlas, přistoupil ohleduplně představený chrámu a s úklonou mu pravil:

„Já jsem svůj úkol již splnil, a tak bych se chtěl rozloučit.“

Poté, co všichni odešli, otevřel Isobe dvě cestovní brašny, které přinesl z nemocnice. Byly v nich manželčiny věci, které používala v době své hospitalizace. Župan, noční košile, prádlo, ručníky, toaletní potřeby, hodinky – a mezi tím vším byl také deník, který si psala v nemocnici. Byl to malý reklamní diář vázaný v černé kůži, který Banka M. koncem roku jako pozornost rozdávala svým klientům. Se svíravým pocitem na prsou jej otevřel na první stránce.

~ Tvoje kimona a zimní obleky jsou v bedně z paulovniového dřeva, označené A (je uvnitř šatníku).

Jarní a podzimní oblečení, letní oděvy a slavnostní kimona jsou v druhé bedně z paulovniového dřeva, označené B.

Obleky je třeba řádně kartáčovat a na konci každého ročního období dát do čistírny.

Svetry a vlněné vesty jsou v paulovniové bedně, označené C. Vše, co se těchto věcí týká, jsem vysvětlila matce.

Vkladní knížka a osobní razítko jsou spolu s našimi akcemi a doklady o vlastnictví nemovitostí uloženy v bezpečnostní schránce v bance.

Budeš-li potřebovat nějakou radu, obrať se na pana Inoueho, vedoucího pobočky Banky M., anebo na pana advokáta Sugimota.

~ Isobemu se zamžily oči a zaváhal, zda má list obrátit na další stránku. Na všech stránkách diáře jeho žena dopodrobna popisovala každou jednotlivou věc z každodenního života, aby si její muž dokázal poradit, až ona zemře. Před usnutím je bezpodmínečně nutné vypnout plyn! Popisovala dokonce i to, jak se má udržovat čistota v koupelně. To všechno Isobe až doposud ponechával zcela a jen na manželce. A ona jej teď poučovala, jak se toho má chopit on. „A ty si myslíš, že já tohle všechno zvládnou?“ křikl směrem k manželčině pohřební tabulce s posmrtným jménem a k fotografii, které byly vystaveny v obývacím pokoji. „Jak si to vlastně představuješ, jen si tak navždycky odejít z domu!? ... Neměla by ses už vrátit? A hezky rychle, hned teď!“

V diáři byly také záznamy, které si psala během posledních zhruba dvaceti dnů před smrtí. Nedaly se nazvat deníkem, spíš si jen dělala poznámky sama pro sebe.

21. ledna

Zataženo. Dnes znovu infuze. Žíly na mých pažích jsou již celé rozpíchané a všude je samá modročerná podlitina. Dávám se do hovoru s oním stromem za oknem, s jinanem.

„Pane jinane, já umřu. Závidím vám. Žijete už víc než dvě stě let, vidíte?“

„I já zchradnu, když přijde zima. A na jaře pak znovu ožívám.“

„Jenže lidé...“

„Lidé jsou na tom stejně jako my. Jednou zemřou, ale zrodí se znovu.“

„Zrodí se znovu? Ale jak?“

Strom mi odpověděl: „Jednou to pochopíte.“

25. ledna

Zneklidňuje mne pomyšlení, co bude s mým nepraktickým manželem, až já tady nebudu a nezbude nikdo, kdo by se o něj staral...

27. ledna

Až do večera hodně utrpení. Fyzickou bolest je možné léky nějak ošálit, ale má duše... Je vyčerpaná strachem ze smrti.

30. ledna

Přišla dobrovolnice slečna Naruseová. Je to žena, která je vždy tak klidná a vyrovnaná, že jsem se jí svěřila i se svými trápeními a tajemstvími, která bych nedokázala povědět ani manželovi.

„Já si uvědomuji, že je se mnou zřejmě již konec. Ale svému manželovi jsem zatím nic neřekla.“

Slečna Naruseová chápavě přikývla. To je celá ona, neříkat prázdná slova, ať již jako nesouhlas, či jen jako nějaké utěšování.

„Slečno Naruseová, věříte v reinkarnaci?“

„V reinkarnaci...?“

„Je pravda, že když člověk jednou umře, tak pak se na tomto světě znovu narodí?“

Slečna Naruseová mi v tu chvíli pohlédla zpřímá do tváře, ale nepřikývla.

„Já mám totiž utkvělý pocit, že se znovu narodím a že se budu moci znovu setkat se svým manželem.“

Slečna Naruseová mlčky obrátila svůj zrak k výhledu za oknem. K tomu, na co jsem si já zvykla hledět den co den. Na mohutný jinanový strom.

„To nevím,“ zamumlala slečna Naruseová a s jídelním podnosem v rukou vyšla z pokoje. Zezadu její postava působila tvrdě a chladně.

~ Prázdné dny míjely jeden za druhým. Aby zapudil prázdnotu ve své duši, zůstal co možná nejdéle v práci a snažil se vracet domů co nejpozději. Občas se mu podařilo ošálit své deprese

tím, že pozval podřízené, kteří také pracovali přes čas, na jídlo či na pár skleniček. Nejhorší pro něho bylo vrátit se domů a spatřit věci, které patřily jeho ženě. Pantofle, šálek, jídelní hůlky, anebo i zápisník s rodinným účetnictvím či její krátké poznámky v telefonním seznamu. Kdykoli na něco takového padl jeho zrak, bodlo jej na prsou tak prudce, jako by se mu tam zavrtal nebozez.

Občas se stalo, že se probudil uprostřed noci a schválně se snažil sám sebe přesvědčit, že manželka leží na vedlejší posteli.

„Keiko,“ oslovil ji, „slyšíš mě? Ty spíš?“

Jedinou odpovědí mu ale bylo jen černé mlčení, černá prázdnota a černá osamělost.

„Kdy se vrátíš? Z toho svého výletu? Dokdy vlastně chceš nechat náš dům bez dohledu?“

Uprostřed temnoty pak zavřel oči a na spodní stranu víček si promítal obraz manželčiny tváře. Kde jsi? Zpropadená ženská! To se dělá? Takhle opustit svého manžela?

„Docela určitě se znovu narodím někde na tomhle světě... Hledej mě... Najdi mě...“ Znělo mu stále na dně sluchu naléhavé poslední přání jeho ženy.

Jenže Isobe se nedokázal přimět k tomu, aby něčemu tak fantasknímu dokázal uvěřit. Stejně jako většina Japonců se nehlásil k žádnému náboženství a smrt pro něho znamenala jen úplný konec všeho. Teď v domě dál existovaly už jen věci každodenní potřeby, které manželka za svého života používala.

Když jsi byla ještě naživu, říkal si v duchu Isobe, smrt se zdála být ode mne tak daleko! Dokud jsi ty žila, jako bys mě před smrtí chránila vlastními roztaženými pažemi. Ale když jsi odešla, smrt se mi zjevila přímo před očima.

Jediné, co mu teď zbývalo, bylo jednou za čtrnáct dní zajít na Aojamský hřbitov, skropit vodou pomník u hrobu rodiny Isobe, vyměnit květiny a sepnout dlaně k modlitbě. Na jinou odpověď na manželčinu prosbu „hledej mě, najdi mě“, se nezmohl.

V dopise od neteře, která žila ve Washingtonu, přišlo pozvání, zda by nechtěl novoroční volno strávit v Americe. I když byl pořád

v jednom kole, z pocitů osamělosti se stále ještě nedokázal plně vymanit, a tak se rozhodl, že pozvání přijme a tím své deprese možná zapudí.

Ve Washingtonu nějakou dobu za svobodna žil. Když teď s neteří autem projížděl sem a tam ulicemi města, zdálo se mu, že od oné doby se zde vůbec nic nezměnilo. Manžel neteře, který pracoval ve výzkumu na lékařské fakultě Georgetownské univerzity, vzal Isobeho do budovy připomínající staré univerzity v Evropě a provedl jej celým univerzitním kampusem, v němž jako by pořád ještě vládla atmosféra devatenáctého století.

Večer na stolku v jídelně domu neteře narazil na bestseller, který napsala známá filmová herečka Shirley MacLainová. Na obálce byla autorčina fotografie.

„To je ta herečka Shirley MacLainová, že?“ zeptal se Isobe. „Kdysi se mi líbila. Mám dojem, že se dost zajímala o Japonsko.“

„O téhle knize se teď hodně mluví,“ odpověděla mu neteř.

„O čem to je?“

„V knize píše o tom, jak se vydala po stopách svých předchůzích životů.“

„Víte, ona moje žena věří na tyhle ptákoviny. V knihovničce má plno knížek podobného druhu anebo publikace o New Age a vědě Nového věku,“ řekl ironicky a s útrpným úsměvem manžel neteře. Byl lékař, a tak Isobemu vyložil, že v poslední době Ameriku zaplavila doslova vlna přemrštěného zájmu o paranormální jevy a o zkušenosti z předsmrtných stavů. „Je to něco jako celospolečenské šílenství.“

„No, on totiž zase o všem uvažuje výlučně jen racionalisticky,“ durdila se neteř uraženě. „Ale na tomhle světě je přece spousta věcí, které se z čistě racionálního hlediska vysvětlit nedají!“

„To je jen proto, že se zatím ještě nedají vysvětlit vědecky. Ale jednou se podaří je vědecky vysvětlit.“

„Jenže...,“ vložil se do hovoru Isobe, který až doposud mlčel, „ne že bych já snad věřil na nějaké předešlé životy, ale proč tedy

ta kniha od Shirley MacLainové vyvolala takový zájem a stala se bestsellerem? To je na tom to zajímavé!“

„No, vidíš, že je to tak,“ domnívala se neter mylně, že v Isobem našla spojení. „Od války ve Vietnamu se prý i na amerických univerzitách tyhle věci docela seriózně vědecky studují!“

„To jsou jen ti pavědci z oboru psychologie a ideologové z New Age,“ ušklíbl se její manžel. „Nicméně jsem slyšel, že předchozími životy se snad někdo opravdu zabývá na Virginské univerzitě.“

„Ano, opravdu se zabývá! Kniha, kterou napsal vědec z Virginské univerzity jménem Stevenson, je v nedalekém knihkupectví na třetím místě mezi nejprodávanějšími knihami.“

„Co je to zač, ten vědec?“

„Já to ještě nečetla, ale tento profesor spolu se skupinou spolupracovníků shromažďuje z celého světa údaje o dětech, které mají vzpomínky na své předchozí životy, a prý konkrétně zkoumá, zda zprávy od nich jsou pravdivé či nikoli.“

Neterin muž pohrdavě pokrčil rameny a mlčky usrkával ze sklenky whisky s ledem, kterou mu manželka připravila. Zřejmě chtěl dát najevo, že je to téma natolik stupidní, že vůbec nestojí za řeč.

Isobe, který točil sklenkou v prstech jedné ruky, jako by právě v tom okamžiku kdesi v hloubi svého sluchu zaslechl manželčin hlas a slova, jež pronesla, když k němu promluvila naposled.

Že by jeho žena doopravdy věřila na dřívější a na budoucí životy? Pravda, manželka měla v sobě něco dětinského, co ji vedlo k tomu, že si povídala s květinami a se stromy a věřila v proročké sny, ale i tak Isobe ta její předsmrtná horečnatá slova nechápal jinak, než jen jako její upřímnou a zoufalou touhu žít. Když si však uvědomil, za jak důležitou bytost pro sebe jej ve svém životě zřejmě považovala, sevřela se mu hrud prudkou bolestí.

On sám neměl ani ten nejmenší sklon k tomu domnívat se, že existují nějaké dřívější životy či reinkarnace. Když jeho neter tak zaníceně hovořila o knize od Shirley MacLainové, i on se stejně